

KÉT ÉRDEKES MUNKA.*

I.

St. Marc-Giardin, ki közelebb hajtotta fejét örök nyugalomra, a nemesebb szabásu elmék egyike volt. A nagy nevű halottról annak idején megemlékezett az *Athenaeum* is. Jelen sorokban Lafontaine és a meseköltőkről irt magvas, finom élű és szeretetreméltó egyik újabb munkáját kívánjuk bemutatni. Régi történetkéeknek érdekes gyűjteménye ez, melyből meggyőződhetünk, hogy a mesékben is, mint az époszban, regékben és regényekben a legszebb anyag és motívumok régiek, sőt őseredetiek. Számtalan Aesopban vagy Phaedrusbán hasztalan keresett mese, mint középkorból eredett girálja magát, pedig hát évezredek előtt messze messze India égája alatt született. Maga *Reinecke Fuchs* is, mely-

* *Lafontaine et les poètes de fables*, par St. Marc-Girardin. Nouvelle édition. Paris. Librairie de L. Hachette et Cie. 1872.

ből Goethe genialitása oly mesteri állat-eposzt teremtett, ázsiai eredetű s csak úgy vándorolt át Európába.

St. Marc-Girardin az osztó igazság mérlegével kezében, a források lelkiismeretes egybevetésével mutatja ki e munkájában a nevezetesebb s egyes, a népek közös tulajdonába átment meséknek eredetét, módosulásait s különbségeit. Nem lesz talán érdektelen, ha e mesék közül néhányat mi is közlünk, annyival is inkább, mert nem egy van közöttük, melyet a boldog gyermekkor napjaiban kukorica fosztáskor mi is gyakran késő éjfélig feszült figyelemmel el-el hallgattunk. Ki ne ismerné például a beszakadó hid történetét, s ki ne ismerne rá a következő ó-francia mesében.

Volt egyszer egy lovag, a ki fegyverhordozójával elvándorolt messze messze S. Jago di Compostellába. Mentek, mendegéltek, míg végre spanyol földre értek. Hát a mint bekanyarodtak az Ebro mentében, egyszerre csak egy róka futott át az uton. Tyü, ez aztán pompás darab róka volt! — kiáltá a lovag.

— Ó kegyelmes uram, — viszonzá a fegyverhordozó, — a merre én jártam, mielőtt szolgálatodba léptem, istenemre mondom olyan rókákat láttam, mint egy ökör.

— Arra már aztán érdemes vadászni, — felelé a lovag, azután némán tova ügetett.

Kis idő múlva egyszerre csak megállította lovát és elkezdett imádkozni: »én édes istenem, légy jó ma hozzánk s őrizz meg mindkettőnket a hazugságtól, s önts belénk erőt, hogy jóvá tehessük hibáinkat, s minden veszedelem nélkül mehessünk át az Ebro vizén.« Ezután föl tette ismét süvegét, s már ismét indulni készült, midőn fegyverhordozója megilletődve kérde imádságának okát.

— Hogyan, te nem tudod, hogy az ebrói hid veszedelmes azokra nézve, kik az nap hazudtak, ha hazugságukat még ideje korán jóvá nem teszik.

Ezalatt a Zacorához értek.

— Kegyelmes uram, ez az Ebro vize?

— Nem, az még messze van.

— Kegyelmes uram, hát csak a mondó vagyok, hogy az a róka, melyről imént beszéltem, ha jól meggondolom a dolgot, aligha volt nagyobb egy tinónál.

— Eh, mi közöm nekem a te rókádhoz!

És a fegyverhordozó nemsokára ismét megszóllalt:

— Kegyelmes uram, ez a víz volna az, melyről —

— Nem, nem ez.

— Már csak szó, a mi szó, de úgy emlékezem, mintha az a róka körülbelül akkora lett volna, mint egy ürü.

Ezalatt a hegyek sötét árnyékot vetettek keresztül az utra, esteledni kezdett, a lovag sarkantyuba vette lovát. Röpültek mint a szél, míg a hegy oldalon egyszerre csak előbujt Miranda.

— Az ott Ebro ni, — mondá — ott ütünk ma éji tanyát.

— Az Ebro? — kiáltá a fegyverhordozó, — oh uram, biztosítalak, hogy az a róka legfőlebb akkora lehetett, mint a melyet ma reggel láttunk.

Egy másik, nem kevésbé finom történetke:

Az ördög és egy uzsorás együtt kóboroltak hajdanában, az egyik hogy lelkeket fogdosson össze, a másik hogy kamatokat hajtszon be. Egy izben fehérre meszelt kis házikó előtt haladtak el, melynek nyitott ablakain kihallatszott, a mint mérgében az anya gyermekére rivallt: vinne el az ördög!

— Hallod komám, hívnak, — mond az uzsorás az ördöghez.

De a sátán ezt felelé: »ha édes anya mondja ezt gyermekének, ott csak a száj beszél, a szív nem úgy érez.« Ezzel tovább vándorolnak és az uzsorás adósához ér, pénzt kéri, mire ez haragra lobbánva kiáltja, vinne el az ördög pénzeddel együtt!

— No pajtás, ez úgy érti a mint mondja, azzal nyakon csipte utitársát és úgy elvitte a pokolba hogy a lába sem érte a földet.

Itt-ott a régi mesék közé modern történeteket is sző a szerző, mintegy megmutatni kíványán, hogy a világ nem változik, s mint a magyar népdal mondja: kőró volt a lapu szára hajdan is és most is az. Vagy nem Damokles kardjának újabb kiadása-e a következő kis történet.

Lefebre marsallt egy izben egy régi bajtársa látogatta meg, ki nem győzte csodálni milyen szép palotája, pompás termei, nagy

szolgaszemélyzete és díszes fogatja van az ő egykori barátjának.

— Parbleu! — kiáltott végre föl irigy hangon, — szó a mi szó, de te burokban születél, a szerencse jól gondoskodott rólad!

— Szeretnéd magadnak, a mit itt láatsz?

— Hogy az ördögbe ne szeretném.

— Semmi se egyszerűbb ennél. Menj le az udvar közepére, én itt minden ablakba két katonát állítok, kik rád fognak lövöldözni. Ha megmenekülsz, mind a tied a miért irigyelsz. Magam is így szereztem.

Egy régi mesénél, mely az emberi dicsőség semmiségéről szól, két adomát találunk Lamartineről és Balsacról. Az első ugyanaz, mely Lamartine keleti utazásában is meg van.

Libanonban meglátogattam lady Stanhope Esztért is. Beszéd közben nevemet kérde. Megmondtam. Sohasem hallottam, mondá igaz őszinteséggel. — No lássa my-lady, felelém, milyen ostoba dolog az a hirnév! Egy időben verseket irtam, melynek folytán nevemet Európa irodalmi viszhangja legalább is néhány milliomszor kürtölé szét a szél rózsza minden irányába; és lám e viszhang gyöngé volt arra, hogy átrepült volna a tengeren, és itt e hegyek között, egy egészen új, teljesen ismeretlen ember, és soha ki nem ejtett név vagyok!

— A dicsőség? mondá egy ízben Balzac — csak arról ne beszéljen. Én tudom mi az, saját szemeimmel láttam. Évek előtt Oroszországba utaztam néhány barátommal. Ránk esteledett, s egy kastély vendégszeretetéhez folyamodtunk. A ház urnője társalkodójával együtt nagy előzékenységgel fogadtak, bevezettek a szalonba bennünket, s míg a társalkodóné frissítő italokért volt oda, bemutattam magam, és vidám beszélgetésbe eredtem a ház urnőjével, ki éppen midőn a társalkodóné ismét a szobába lép, így szól: Tehát ön azt hiszi Balzac ur? ... S a másik pillanatban hírem-nevem hatása földre hullott és darabokra tört poharakban terült el előttem!

Befejezésül még egy régi középkori köből metszett történetkével szolgálunk:
Egy fiatal, kezdő s még ügyetlen és gyá-

moltalan ördög, napestig fáradt, tövé tett mindent, hogy lelket vihessen valahonnan haza Lucifernek. Végre talált egyet. Szegény kötél-táncos volt az isten adta, kire kollegái nem is hederitettek. Szegényes is, rongyos is, hanem azért mindig talipános kedvű. Fogja magát hát a fiatal ördög, fölkapja, hátára veszi, és éppen akkor ér a pokol kapujához, midőn gyakorlott és tapasztalt kenyeres pajtásai a vadászatról haza térnek. Hanem ezek bizony apáthurakat, püspököket, lovagokat, nagy kereskedőket hoztak magukkal, s a fiatal ördögöt nevelték, szidták mint a bokrot, hogy csak egy mihaszna kötél-táncost tudott keríteni. A sítán azonban kegyes volt, nehogy kedvét szegjék fiatal szolgájának, és a szegény kötél-táncost maga elé rendelé.

— Mi voltál, s mit műveltél a földön?

— Kötél-táncos voltam; türtem hideget, szenvedtem éhséget. Hanem itt jól érzem magam, meleg is van, s talán majd csak enni is kapok innen-onnan. — Ha nincs ellenedre, hát énekelnék valamit.

És rövid idő múlva annyira megkedvelte Lucifer ez új szolgáját, hogy valahányszor vadászatra rándult, őt nevezte ki a lelkek örvévé, sőt megígérte, hogy a legkövérebb barát is, a kit hoz, az övé leend. Szent Péter ezt az időt igen ügyesen fölhasználta. Fölöltözött katonának kipödürte bajuszát, erszényét teletömte arannyal és fölszólította a kötél-táncost kockajátéokra. Ez teljes életében mindig szeretett hazardírozni, magától értetődik tehát, hogy az ajánlatot nem utasította vissza, de mert szegény volt, mint a templom egere, az őrizetére bízott lelkeket tette föl a lapra. Leülnek és Szent Péter egyre-másra folytonosan nyer, úgy, hogy végre a kötél-táncos fölugrik, és csalónak, hamis játékosnak nevezi. Erre hajba kapnak, a kötél-táncost jól elpáholják, hanem azután ismét leülnek és folytatják a játékot. Ez alatt a lelkek egymásután elpárolognak, úgy, hogy amire Lucifer visszatér még írmagot se látott belőlük. Szent Péter valamennyit összeszedte, s mint a mese mondja az egész poklot bekebelezte a paradicsomba.

(Második közlemény következik.)